

ВРХОВНИ СУД
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
Број: 84 0 П 001605 12 Рев
Бања Лука, 21.02.2013. године

Врховни суд Републике Српске, у вијећу састављеном од судија Росе Обрадовић, као председника вијећа, Горјане Попадић и Виоланде Шубарић, као чланова вијећа, у правној ствари тужитеља-противтужених А.Г., А.Г.1 и А.Г.2 из Ш., сви заступани по Ф.А., адвокату из Г., против туженог-противтужитеља Ф.Г. из Г., заступан по Н.Н., адвокату из Д., те тужених С.Б. из Е., заступан по К.Б., адвокату из Г., К.Б.1 из С., ... и Х.Ђ. из Г., ..., ради утврђења ништавости и раскида уговора о доживотном издржавању, одлучујући о ревизији туженог-противтужитеља Фахрудина Ганића против пресуде Окружног суда у Добоју број 84 0 П 001605 11 Гж од 14.12.2011. године, на сједници одржаној 21.02.2013. године донио је

ПРЕСУДУ

Ревизија се усваја, пресуда Окружног суда у Добоју број 84 0 П 001605 11 Гж од 14.12.2011. године се преиначује тако што се жалба тужитеља - противтужених одбија и потврђује пресуда Основног суда у Дервенти број 84 0 П 001605 08 П 2 од 29.7.2011. године у дијелу којим је удовољено противтужбеном захтјеву за утврђење ништавости уговора од 19.6.2001. године и дијелу којим је одбијен преостали дио тужбеног захтјева (став 2. и 3. изреке првостепене пресуде), док се наведена другостепена пресуда укида у дијелу којим је одбијена жалба туженог - противтужитеља Ф.Г. и првостепена пресуда потврђена у погледу одлуке о раскиду уговора од 25.12.1989. године, као и дијелу одлуке о парничним трошковима, те се у том дијелу предмет враћа другостепеном суду на поновно суђење.

Образложење

Првостепеном пресудом Основног суда у Дервенти број 84 0 П 001605 08 П 2 од 29.7.2011. године утврђено је да су били испуњени услови за раскид уговора о доживотном издржавању закљученог дана 25.12.1989. године у Д. између сада пок. Х.Б. (даље: оставитељица) као примаоца издржавања и туженог - противтужитеља Ф.Г. (даље: првотужени) као даваоца издржавања, слиједом чега тај уговор не производи правно дејство, те да је ништав уговор о доживотном издржавању закључен дана 19.6.2001. године у Г. између оставитељице као примаоца издржавања и сада пок. Х.Г., правног предника тужитеља, као даваоца издржавања. Истовремено је одбијен као неоснован преостали дио тужбеног захтјева тужитеља којим је тражено да се утврди правна ваљаност уговора о доживотном издржавању којег је закључио њихов правни предник са оставитељицом, слиједом чега они имају право да се упишу

као сувласници некретнина оставитељице у Д. Одлучено је и да свака странка сноси своје трошкове.

Другостепеном пресудом Окружног суда у Добоју број 84 0 П 001605 11 Гж од 14.12.2011. године жалба првотуженог је одбијена и првостепена пресуда потврђена у дијелу којим је утврђено да уговор о доживотном издржавању од 25.12.1989. године не производи правно дејство јер су се стекли услови за његов раскид, док је жалба тужитеља уважена и првостепена пресуда преиначена тако што је одбијен противтужбени захтјев за утврђење ништавости уговора о доживотном издржавању од 19.6.2001. године, а усвојен тужбени захтјев за утврђење ваљаности тог уговора и признање права тужитеља да се укњиже као сувласници имовине оставитељице у Д., слиједом чега су првотужени те тужени К.Б. и Х.Ђ. (даље: четвртотужена) обавезани да тужитељима накнаде парничне трошкове у износу од 8.492,00 КМ.

Првотужени ревизијом добија другостепену пресуду због повреде одредаба парничног поступка и погрешне примјене материјалног права с приједлогом да се добијана пресуда укине и предмет врати на поновно суђење или да се иста преиначи тако што ће се удовољити противтужбеном захтјеву, а у цјелости одбити тужбени захтјев.

У одговору на ревизију тужитељи су оспорили наводе у ревизији и предложили да се ревизија првотуженог одбије као неоснована.

Ревизија је основана.

У овој парници тужитељи захтијевају да се, због неиспуњавања обавеза даваоца издржавања, утврди да су постојали услови за раскид уговора о доживотном издржавању закљученог пред судијом Основног суда у Дервенти 25.12.1989. године између првотуженог као даваоца издржавања и његове тетке односно оставитељице као примаоца издржавања, те да се утврди правна ваљаност уговора о доживотном издржавању којег су дана 02.7.2001. године код Општинског суда у Грачаници овјерили оставитељица као прималац издржавања и њихов правни предник Х.Г. као давалац издржавања, слиједом чега им припада право да се укњиже као сувласници имовине која је наведеним уговором остављена њиховом правном преднику. С друге стране, првотужени захтијева да се утврди ништавост уговора о доживотном издржавању закљученог између оставитељице и правног предника тужитеља.

Расправљајући о постављеним захтјевима тужитеља и првотуженог првостепени суд је, на основу доказа које су парничне странке предложиле и извеле, утврдио: да је оставитељица тетка правног предника тужитеља, првотуженог и четвртотужене; да је оставитељица живјела сама у свом двособном стану на трећем спрату зграде у Д., а на којој згради је имала право сувласништва са 1/6 дијела; да је оставитељица имала пензију и била новчано збринута; да су оставитељица као прималац издржавања и првотужени као давалац издржавања закључили 25.12.1989. године уговор о доживотном издржавању код надлежног суда у законом прописаној форми; да се тим уговором првотужени обавезао да посјећује оставитељицу када буде у могућности, да јој у случају болести помогне код лијечења, да сноси трошкове

њене сахране и подигне јој споменик; да је оставитељица овим уговором првотуженом оставила свој сувласнички дио у некретнинама у Д.; да је првотужени живио са породицом у селу Ц. код Г. и да је оставитељица дошла код њега када је избјегла из Д. у прољеће 1992. године због ратних дешавања; да је оставитељица живјела у породичном домаћинству првотуженог неколико мјесеци, а затим се преселила у стару кућу у центру Г., коју је као расељено лице добила на привремено кориштење; да се оставитељица удала крајем 1995. године и отишла живјети код мужа у село С. код Г.; да је након смрти мужа оставитељица продала имовину коју је од њега наслиједила те се 2000. године вратила у свој стан у Д.; да су тужитељи и њихов правни предник 1992. године избјегли из Д. и да су од 1993. године стално настањени у Ш. те да су из Ш. 1994. године успоставили контакт са оставитељицом путем писама и телефонских разговора; да су тужитељи и њихов правни предник повремено слали оставитељици пакете и новчане износе; да је правни предник тужитеља из Ш. послао пуномоћ адвокату М.П. из Т. да у његово име са оставитељицом закључи уговор о доживотном издржавању; да је на основу те пуномоћи наведени адвокат сачинио и у име тужитеља са оставитељицом потписао уговор о доживотном издржавању 19.6.2001. године, који уговор је овјерен пред Општинским судом у Грачаници дана 02.7.2001. године; да се тим уговором правни предник тужитеља обавезао да ће оставитељици пружати пажњу и новчана средства за обезбјеђење њених потреба у погледу исхране, одјеће и обуће те исту сахранити; да је у вријеме закључења овог уговора правни предник тужитеља био тешко болестан (имао је карцином цријева), па је убрзо преминуо у Ш. 18.11.2001. године; да је оставитељица у јесен 2004. године добила мождани удар, од чијих посљедица је умрла у добојској болници 22.10.2004. године; да је тужитељица А.Г. (даље: првотужитељица) из Ш. дошла на сахрану оставитељице те да су она и првотужени учествовали у организацији сахране; да су трошкови сахране подмирени из уштеђевине оставитељице; да су тужитељи преузели у посјед сву имовину оставитељице те у току 2010. године на гробу оставитељице подигли споменик (тзв. нишан).

Код таквог стања чињеница првостепени суд закључује да првотужени није извршавао уговором преузете обавезе према оставитељици па су испуњени услови за раскид тог уговора, прописани одредбом члана 123. ст. 3. Закона о наслеђивању (“Службени лист СР БиХ” број 7/80 и 15/80, даље: ЗН), ради чега у овом дијелу усваја тужбени захтјев. Истовремено првостепени суд утврђује да је уговор о доживотном издржавању закључен између правног предника тужитеља и оставитељице ништав у смислу одредаба члана 103. Закона о облигационим односима („Службени лист СФРЈ“ број 29/78, 39/85 и 57/89 те „Службени гласник Републике Српске“ број 17/93, 3/96, 39/03 и 74/04, даље: ЗОО) јер није сачињен у законом прописаној форми, па у овом дијелу усваја и противтужбени захтјев.

Одлучујући о жалбама тужитеља и првотуженог против првостепене пресуде, другостепени суд је нашао да је правилан став првостепеног суда да су се стекли услови за раскид уговора о доживотном издржавању из 1989. године, због неиспуњавања обавеза првотуженог као даваоца издржавања. Међутим, по оцјени другостепеног суда, уговор о доживотном издржавању из 2001. године је ваљан, без обзира на недостатак форме, јер је конвалидиран тиме што је у цјелости извршен.

Овај ревизиони суд налази да правна схватања изражена у другостепеној пресуди нису правилна.

Према одредбама члана 103. ст. 1. ЗОО, уговор који је противан принудним прописима, јавном поретку или добрим обичајима је ништав ако циљ повријеђеног правила не упућује на неку другу санкцију или ако закон у одређеном случају не прописује нешто друго.

Према одредби члана 120. ЗН, уговор о доживотном издржавању мора бити сачињен у писменом облику и овјерен од судије, који је дужан да прије овјере прочита странкама уговор и упозори их на посљедице уговора. Уговор о доживотном издржавању је строго формалан правни посао, код кога форма има конститутиван карактер, а састоји се из писменог закључења уговора и његове овјере од стране судије. Уговор настаје тек кад судија, након што прочита уговор и упозори уговараче на законске посљедице уговора, исти овјери. Уколико се ова форма не испоштује, уговор је ништав.

Уговор о доживотном издржавању се може закључити и преко пуномоћника, с тим што и пуномоћје мора бити овјерено у форми прописаној за закључење уговора о доживотном издржавању (члан 90. ЗОО), а што значи да пуномоћје мора овјерити судија након што странку упозори на посљедице уговора који се закључује преко пуномоћника. Ако се не испоштује ова форма, пуномоћје би било ништаво, а самим тим би био ништав и уговор о доживотном издржавању закључен на основу таквог пуномоћја.

Стога је основан приговор ревизије да је другостепени суд погрешно примијенио материјално право када је преиначио првостепену одлуку о противтужном захтјеву којим се тражило утврђење ништавости уговора о доживотном издржавању закљученог између оставитељице и правног предника тужитеља. Наиме, тај уговор је закључен на основу пуномоћја овјереног у Ш. од стране тамошњег нотара, који странку није упозорио на посљедице уговора. Како пуномоћје није овјерио судија, то значи да није испоштвана прописана форма, слиједом чега је уговор ништав јер је супротан принудним прописима садржаним у члану 120. ЗН у вези са чланом 90. ЗОО.

Погрешан је став другостепеног суда да се уговор о доживотном издржавању, који није закључен у прописаној форми, може конвалидирати испуњењем уговорних обавеза. Као што је напријед речено, строга форма коју закон прописује за ову врсту уговора има конститутиван карактер, па у случају недостатка те форме уговор није ни настао, те не може постати праволазан све и да су уговарачи извршили преузете обавезе.

Другостепени суд је погрешно примијенио одредбу члана 73. ЗОО када је утврдио правну ваљаност уговора о доживотном издржавању из 2001. године, јер се ова одредба примјењује само на уговоре закључене у усменој форми, који се могу конвалидирати уколико су уговарачи у цјелости или у претежном дијелу извршили своје уговорне обавезе, али под условом да из циља због кога је форма прописана очигледно не произилази нешто друго.

Надаље, неспорна је чињеница да је у вријеме закључења уговора из 2001. године правном преднику тужитеља било познато да је оставитељица 1989. године истоврстан уговор закључила и са првотуженим те да је тај уговор још увијек био на снази. У таквој ситуацији слиједи да је правни предник тужитеља био несавјестан приликом закључења уговора, а споран је и циљ закључења тог уговора, јер је правни предник тужитеља уговором преузео обавезе за које је знао да их неће моћи извршавати обзиром да је тада био тешко болестан (исти је умро неколико мјесеци по закључењу уговора).

Дакле, због погрешног правног схватања да је правно ваљан уговор о доживотном издржавању закључен 2001. године између правног предника тужитеља и оставитељице, другостепени суд је преиначио првостепену пресуду у одбијајућем дијелу тужбеног захтјева и усвајајућем дијелу противтужбеног захтјева. Отклањајући тај недостатак, овај суд је, с обзиром на напријед речено, уважио ревизију првотуженог и у односном дијелу преиначио другостепену пресуду тако што је у том дијелу одбио жалбу тужитеља и потврдио првостепену пресуду, на основу члана 250. ст. 1. Закона о парничном поступку („Сл. гласник РС“ број 58/03, 85/03, 74/05, 63/07 и 49/09, даље: ЗПП).

Према одредби члана 123. ст. 3. ЗН, свака уговорна страна може тражити раскид уговора о доживотном издржавању ако друга страна не извршава своје обавезе. Право на раскид уговора због неизвршавања обавеза друге стране је по свом карактеру имовинско право, а не лично право, па стога прелази на наслједнике, иако уговарач за живота није тражио раскид уговора.

У конкретном случају је неспорно да оставитељица за живота није тражила раскид уговора закљученог 1989. године са првотуженим. Активну легитимацију за подношење тужбе за раскид тог уговора имају само наслједници оставитељице, а нижестепени судови нису о томе водили рачуна односно нису утврдили да ли тужитељи улазе у круг законских наслједника оставитељице те да ли су с тим у вези активно легитимисани по тужби за раскид уговора (то се првенствено односи на првотужитељицу, која није потомак оставитељичиних родитеља у смислу члана 13. ЗН).

Осим тога, основани су ревизиони наводи првотуженог да је тужба неуредна у дијелу који се односи на раскид уговора из 1989. године јер се њоме тражи утврђење испуњења услова за раскид уговора, а истовремено и утврђење да уговор не производи правно дејство. Будући да се раскинути може само правно ваљан уговор, а само ништав или рушљив уговор не производи правно дејство, усвајањем овог дијела тужбеног захтјева почињена је повреда одредаба парничног поступка из члана 209. у вези са чланом 53. ст. 2. и чланом 66. ЗПП.

Код таквог стања ствари побијана пресуда је укинута у дијелу који се односи на одлуку о тужбеном захтјеву за раскид уговора и одлуку о трошковима поступка те се предмет у том дијелу враћа другостепеном суду на поновни поступак, а на основу одредаба члана 250. ст. 2. ЗПП.

Предсједник вијећа
Роса Обрадовић

За тачност отправка овјерава
Руководилац судске писарнице
Амила Подрашчић